

Vastaukset Rovaniemen tarkastuslautakunnan kysymyksiin

-onko säätiön hallituksen jäsenenä toiminut esteellinen asian käsittelyyn nyt tarkastuslautakunnassa?

Tarkastuslautakunnan jäsenet ovat esteellisiä arvioimaan kunnan toimialoja, joissa he ovat itse olleet mukana päätöksentekijöinä. Tässä asiassa on kuitenkin otettava huomioon, että tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida **kunnan nykytilaa** ja asianmukaisen tilikauden toteutumista. Tietysti arvioinnissa on mahdollista kiinnittää huomiota vanhoihin seikkoihin, mutta arvioinnin tulisi kuitenkin pääsääntöisesti kohdistua nykytilaan. Selvää on, että mikäli jäsen tarkastuslautakunnassa toimisi nyt säätiön hallituksen taikka hallintoneuvoston jäsenenä, hän olisi nyt esteellinen tarkastuslautakunnassa (hallintolaki 28.1 § 5 kohta). Sama koskee henkilöä, joka on ollut säätiön hallituksessa/hallintoneuvostossa, jos tarkastuslautakunta arvioi sellaisen tilikauden kunnassa, jolloin ko. henkilö on toiminut säätiön johtavien toimielimien jäsenenä ja arviointi koskee myös tätä säätiötä, eikä vastuuvapauksia kunnan toiminnan osalta ole vielä myönnetty.

Mikäli joku on muutoin aiemmin ollut tällaisessa asemassa vaikuttaa vähän kaukaa haetulta pitää häntä nyt esteellisenä, huomioon ottaen, että tutkimus nyt kuitenkin kohdistuu nykytilaan ja sen perusteella ryhdytään mahdollisesti toimenpiteisiin, jotka tähtäävät ajankohtaisten asioiden muuttamiseen.

-onko silloisen maalaiskunnan tai kaupungin kunnanhallituksessa tai valtuustossa päätöksentekoon osallistunut esteellinen asian käsittelyyn nyt tarkastuslautakunnassa?

Pääsääntöisesti tulkintamme on kyllä ollut, että tarkastuslautakunnan jäsen, joka on aiemmin ollut vaikkapa kunnanhallituksen jäsen, on esteellinen käsittelemään kaikkia niitä vuosia, joina hän on toiminut kunnanhallituksen jäsenenä. Tällöin on kuitenkin periaatteessa aina ollut kysymys siitä, että vastuuvapautta ei ole vielä myönnetty. Kun arviointi viime kädessä kohdistunee nykytilaan, on mahdollista katsoa, että olisi liian kaukaa haettua pitää häntä nyt esteellisenä, kun lisäksi otetaan huomioon, että vastuuvapaudet on jo myönnetty.

Hallintolain 28.1 § 7 kohdan ("yleislausekejäävi") nojalla henkilöä voidaan pitää esteellisenä, **jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu**. Tämän kohdan perusteella olisi toki mahdollista pitää päättäjää esteellisenä, mikäli voidaan objektiivisesti päätellä, että hän tarkastuslautakunnassa ei suhtautuisi objektiivisesti käynnissä olevaan tutkimukseen. Syyn puolueettomuuden vaarantumiseen on oltava suunnilleen samanasteinen kuin erikseen säädetyissä esteellisyysperusteissa.

Esteellisyysperusteista lisää: <https://www.kuntaliitto.fi/laki/kunnan-paatoksenteko/esteellisyys/esteellisyysperusteet-kunnan-muut-luottamushenkilot>

Valtuutetun osallistuminen asian käsittelyyn valtuustossa ei nähdäkseni myöskään voi aiheuttaa esteellisyyttä, mikäli tämä valtuutettu myöhemmin toimii tarkastuslautakunnan jäsenenä ja lautakunta arvioi valtuuston päätöksiä. Valtuustossa ei sovelleta tavallisia esteellisyysääntöjä (kuntalain 97.1 §).

-onko kuntaliiton näkemyksen mukaan asiaa tarvetta selvittää ja jos on, miltä osin?

Kuntaliitto ei ota kantaa kunnan sisäisiin riitoihin, joten emme voi ottaa kantaa siihen, millaisiin tutkimustehtäviin teidän tulisi ryhtyä. Todettakoon tarkastuslautakunnan toiminnasta kuitenkin seuraavaa:

Kaupungin tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. arvioida kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutumista ja huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutumisen lisäksi konsernivalvonnasta vastuussa olevien henkilöiden toiminnan tuloksellisuutta. Tarkastuslautakunta voi myös yleisesti arvioida, onko kunnan toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kuntalain 124.1 §:ssä säädetään, että tarkastuslautakunnalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kunnan viranomaisilta tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi. Tarkastuslautakunnan tiedonsaantioikeus on siis rajattu koskemaan ainoastaan kunnan hallussa olevia asiakirjoja. Konserniohjeessa voidaan toki ohjeistaa tarkastuslautakunnan oikeudesta saada tytäryhteisöiltä (ml. kaupunkikonserniin kuuluvilta säätiöiltä) tietoja valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen ja kuntakonsernin tuloksellisuuden arviointia varten.

Tilintarkastajalla on myös laaja oikeus tutkia konserniyhteisön toimintaa. Kuntalain 124.2 §:n mukaan kunnan tilintarkastajalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kunnan viranomaisilta ja kuntakonserniin kuuluvilta yhteisöiltä ja säätiöiltä tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita hän pitää tarpeellisina tarkastustehtävän hoitamiseksi.

Kuntaliiton opas konserniohjeesta: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2017/1854-kunnan-konserniohje>.

-luetaanko kylien kehittämissäätiö kuntakonserniin: sovelletaanko asiassa kuntalakia vai säätiölakia?

Kuntalain 6.1 §:ssä säädetään, että "Yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräysvalta, on *kunnan tytäryhteisö*. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa *kuntakonsernin*. Mitä tässä laissa säädetään kunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös kunnan määräysvaltaan kuuluvaan säätiöön."

Kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä säädetään, että "Kirjanpitovelvollisella katsotaan olevan määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa tai siihen verrattavassa ulkomaisessa yrityksessä (*kohdeyritys*), jos: ...

2) kirjanpitovelvollisella on oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu ääntenenemmistö.

Säätiöt eivät ole yhteisöjä. Kunnalla voi kuitenkin olla oikeus nimittää tai erottaa enemmistö säätiön toimielimien jäsenistä, ja siten kunnalla voi olla määräysvalta myös säätiössä. Ko. säätiön hallintoneuvostona toimii Rovaniemen kaupunginhallitus. Säätiön sääntöjen (8 §) nojalla hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet. **Ko. säätiö on siten osa kaupunkikonsernia. Säätiössä sovelletaan säätiölakia. Omistajaohjaukseen kaupungissa sovelletaan kuitenkin kuntalakia.**

-onko maksusitoumus juridisesti pätevä ja perusteltu?

-kuuluuko maksusitoumus kaupungin ja maalaiskunnan hyväksymän yhdistymissopimuksen kohdassa 5.2 määriteltyyn siirtyvien varojen ja velkojen piiriin? Täyttääkö maksusitoumus “velvoitteen” käsitteen?

Maksusitoumuskysymyksiin siviililakimiehimme ovat ottaneet kantaa. Heidän näkemyksensä mukaan ei ole olemassa syitä katsoa, ettei aikoinaan tehty sitoumus olisi juridisesti pätevä. Maksusitoumus siten täyttää velvoitteen käsitteen ja maksusitoumus kuuluu siirtyvien velkojen ja varojen piiriin.